

Brandner, Aleš

Nitranské rusistické dny

Opera Slavica. 2008, vol. 18, iss. 4, pp. 53-55

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116450>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

вання”) підприємницька діяльність, самоврядування характеризувалися як вияви поведінкових культурних стереотипів.

Викликали інтерес доповіді **І. Стрілець** (Чернівці) ”Вікові особливості застосування способів апеляції в українській сім’ї”, **У. Парубій** (Львів) ”Суб’єктно-об’єктна специфіка наративних моделей у замовляннях”, **Л. Малес** (Київ) ”Свята в українському суспільстві” і **І. Чернової** (Запоріжжя) ”Містичне як вияв авторської свідомості в сучасній українській фантастиці”, присвячені взаєминам в українській сім’ї, українським замовлянням, містичному як компонентам українського ментального світу.

Доповіді, репрезентовані на засіданнях секцій, викликали численні запитання. Проведені дискусії засвідчили високий науковий рівень учасників обговорення актуальних проблем сучасної україністики в її цілісній науковій поліпарадигмі. Відрадно те, що разом із відомими вченими активну участь у роботі симпозиуму взяли молоді дослідники. Як відзначив на заключному пленарному засіданні проф. С. Хороб, ”такий обмін результатами конче потрібний сьогодні, коли ми прагнемо будувати спільний європейський дім, коли європейськості нашої науки нема альтернативи. Наприкінці хотілося б від імені всіх доповідачів висловити щиру вдячність організаторам цього наукового міжнародного форуму і побажати їм нових творчих успіхів, нових симпозиумів, в середовищі яких відчувається справжній дух науки, думки й волі, як сказав би Іван Франко”.

До конференції було видано збірник статей: UCRAINICA III. Současná ukrajiništika. Problémy jazyka, literatury a kultury. AUPO. Facultas Philosophica. Philologica 97 – 2008. Univerzita Palackého v Olomouci. Editor J. Anderš, DrSc., Olomouc 2008. 1. a 2. část, 768 s.

V-й Оломоуцький симпозиум україністів відбудеться 26-28 серпня 2010 року (див. <http://www.ukrajiništika.upol.cz>).

Йозеф Андерш

Nitranské rusistické dny

Ve dnech 16.-17. května 2008 uspořádala katedra rusistiky Filozofické fakulty Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře již podruhé mezinárodní vědecký seminář *Nitranské rusistické dny*. Jednání prvního dne zahájila vedoucí pořádacího pracoviště prof. PhDr. **J. Sokolová**, CSc. Přivítala přítomné na půdě nitranské univerzity. Společné setkání rusistů označila jako vhodnou příležitost k vzájemnému obohacení v badatelské činnosti v oblasti rusistiky. Jménem organizátorů vědeckého semináře promluvil prof. PhDr. **A. Červeňák**, DrSc. Vzpomněl nedávnou minulost, kdy Nitra byla jedním z významných center slovenské a vůbec československé rusistiky. Veškeré aktivity měly tehdy zejména politický podtext v souladu s požadavky tehdejší doby. Jiný záměr mají nynější setkání: především je třeba uvědomit si, jaké místo zaujímá a v budoucnosti v období probíhající globalizace světa bude zaujímat rusistika jako studijní a vědní obor. Přimlouval se za to, aby se stalo pravidlem, že všechna rusistická pracoviště na Slovensku a v českých zemích budou udržovat mezi sebou kontakty; tento požadavek spatřuje na prvním místě v tom, že si budou navzájem posílat vydané publikace a takto se budou seznamovat s výsledky svých

badatelských snažení. Měla by to být reakce na skutečnost, že žijeme v době, která nepreferuje vědecký rozvoj filologických oborů.

Po zahájení byly vyslechnuty tři úvodní referáty. Jako první vystoupila **E. Kollárová** (Banská Bystrica). Coby členka týmu, který připravuje na Slovensku reformu výuky cizích jazyků, se zmínila o tom, jaké postavení bude muset zaujmout rusistika jako studijní obor na vysokých školách, které připravují budoucí učitele ruštiny. Je zastávkyně připravované reformy, proto vítá skutečnost, že nový zákon o výchově a vzdělávání dá školám samostatnost a dojde k provázanosti mezi jednotlivými vyučovacími předměty. Odlišností mezi ruštinou a češtinou, k nimž došlo v průběhu historického vývoje obou jazyků, si všímal **S. Žaža** (Brno). O vývojových změnách ve slovní zásobě ruštiny na přelomu 20. a 21. století pohovořil **P. Šima** (Trnava). Upozornil, že v současném jazyce můžeme pozorovat nejen vlivy americké angličtiny, ale i regeneraci archaismů, především církevněslovanských prvků; s těmito výrazy se můžeme setkávat zejména na stránkách tisku.

Další příspěvky bychom mohli rozdělit do několika tematických skupin. *Lingvokulturologickými* zvláštnostmi typickými pro současnou dobu se zabýval **J. Šipko** (Prešov). Zdůraznil, že pro ruskou mentalitu je důležitá už od pradávna silná osobnost. Na celé řadě dokladů ukázal, jak byl přijímán jako silná osobnost bývalý ruský prezident Putin a jak se to odrazilo v konotativním používání jeho výroků. Obdobně se začaly v poslední době objevovat slogany, které dávají velkou publicitu nově zvolenému prezidentu Medveděvovi.

Na oblast jazykové *komunikace* byl orientován příspěvek **J. Sokolové** (Nitra). V něm byla rozebírána narážka jako implicitní informace v komunikaci. Bylo mj. konstatováno, že narážka představuje schopnost slova spojovat se v textu s jinými slovy, je to kreativní akt, který lze považovat za výsledek tvůrčího myšlení jazyka.

Vývojovým tendencím v *mluvnickém systému* ruštiny byla věnována tři vystoupení. V průběhu 20. století došlo nejen ke změnám v oblasti slovní zásoby, ale jsou zaznamenány i posuny v mluvnickém systému, mj. projevují se tendence k analytismu, které jsou doloženy v ruském jazyce už na konci 18. století. **Z. Nedomová** (Ostrava) si všímala projevujícího se analytismu v oblasti deklinace substantiv. Jde o slova, která jsou cizího původu a zůstávají namnoze nesklonná. Podle nejnovějšího slovníku cizích slov, vydaného v roce 2006, počet nesklonných substantiv stále přibývá. Jde o slova různých sémantických skupin, která byla přejata z různých jazyků. **B. Rudincová** (Ostrava) popsala změny, které se projevují v kolísání pádových koncovek v genitivu a lokálu singuláru u substantiv mužského rodu. **A. Brandner** (Brno) zaměřil svou pozornost na morfologicko-syntaktické a sémantické prostředky při vyjádření kategorie gramatického rodu u ruských substantiv.

Na výzkum ruské *slovní zásoby* byly zacíleny tři referáty. **T. Grigorjanová** (Trnava) se zabývala mezijazykovou homonymií v lexikální rovině ruštiny. O dané problematice byla napsána řada prací, avšak lexikografické zpracování zůstává poněkud v pozadí. Slovníkové zpracování rusko-slovenských homonym by mělo využití jak při praktických cvičeních, tak i v oblasti didaktické přípravy budoucích učitelů ruštiny a překladatelů. O rozdílech mezi metaforickými a metonymickými posuny u výrazů označujících oděv nebo obuv pohovořil **D. N. Il'jin** (Nitra – Rostov na Donu). Na několika konkrétních příkladech představil sledované sémantické posuny. Církevněslovanské prvky v mezijazykové homonymii slovanských jazyků byly předmětem zkoumání **L. Čokinové** (Trnava). Svou pozornost zaměřila na rusko-církevněslovanská homonyma, která jsou obsažena ve slovní zásobě současné ruštiny.

Frazeologie byla zastoupena dvěma příspěvky. **L. Stěpanova** (Olomouc) pohovořila o rusko-české a česko-ruské lexikografické frazeologii. Seznámila přítomné se strukturou svého nedávno vydaného *Rusko-českého frazeologického slovníku* (Olomouc 2007). Tento slovník obsahuje celou řadu frazeologických neologismů, které nejsou dosud zachyceny ve výkladových slovnících. Ruské frazeologismy, v nichž se odráží lidová pověrčivost, rozebrala **D. Antoňáková** (Prešov). Na ilustrativních příkladech zkoumaných frazémů popsala též jejich etymologii.

Do oblasti *sémantiky* přispěla **O. Kovačičová** (Bratislava) svým pojednáním o ruském výrazu „brada“. Bylo zdůrazněno, že jde o fenomén, který proniká do různých typů textů. Na pozadí kulturně-historického vývoje Ruska bylo poukázáno na to, jak se tento výraz postupně sémantizoval v ruských příslovích.

Do *metodiky* vyučování ruštině na vysokých školách připravujících budoucí filology-rusisty přispěly dvě rodilé mluvčí, které působí na Slovensku jako zahraniční lektorky. **V. Ljašuk** (Prešov – Minsk) se s přítomnými podělila se zkušenostmi, které získala při výuce posluchačů rusistiky na univerzitě v Prešově. Zaměřila se především na chyby, jichž se studenti dopouštějí při praktickém užívání jazyka v oblasti lexikální a mluvnické; jak se vyjádřila, jde o chyby strukturní povahy. O podobných problémech pohovořila **N. Kisel'ova** (Nitra – Minsk), která vyučuje na univerzitě v Nitře. Podrobně rozebrala 8 typů nejčastějších chyb, které dělají studenti při výslovnosti.

Literatura byla zastoupena čtyřmi příspěvky. **A. Červeňák** (Nitra) vyšel ve svém pojednání z období romantismu a poukázal na obraz světa, který ve svém kontextu představuje obraz dvou pravd. Interpretací literárního textu, jeho estetickou hodnotou se zabýval **Z. Pechal** (Olomouc). Na příkladech z ruské klasické literatury ukázal, co chápe interpretací a kam tím směřuje. Mezi významná centra ruského pravosláví patří středisko mnišského života *Оптиная Пустыня*, které se od počátku 19. století stalo vyhledávaným místem významných činitelů kulturního života Ruska včetně spisovatelů. Spolu s tamějšími mnichy tam pobývali nějaký čas také N. V. Gogol, F. M. Dostojevskij a L. N. Tolstoj. O vlivech tohoto prostředí na jejich literární tvorbu pohovořila **L. Belovičová** (Trnava). **R. Hříbková** (Praha) se zaměřila na ruskou dětskou literaturu, která představuje aktuální téma v literárněvědném bádání. Ve svém vystoupení rozebrala dětské etudy F. Sologuba.

O *překladech* české literatury do ruštiny za posledních deset let se podrobně zmínila **Z. Vychodilová** (Olomouc). Jak vyplynulo z referátu, upadá zájem o literaturu 19. a počátku 20. století. Pozornost je naopak věnována současným dílům. Překladatelé se rekrutují především z řad moskevských a petrohradských bohemistů (studentů i učitelů), nejčastěji jde o příslušníky střední generace.

Uvedené příspěvky byly předneseny první den jednání konference. Ve večerních hodinách se všichni účastníci sešli na společenském posezení, kde si mohli neformálně pohovořit o přednesených tématech.

Druhý den dopoledne bylo věnováno jednání u *kulatého stolu*. Na programu byla teoretická a edukační transformace rusistického vzdělávání na jednotlivých stupních vysokoškolského studia.

Na závěr bylo konstatováno, že jednání vědeckého semináře bylo užitečné, řešily se aktuální problémy současné rusistiky. Jeho posláním bylo také, aby se účastníci vzájemně poznali, navzájem se vyslechli a vytvořili tak i předpoklady pro sdružování a vytváření badatelských kolektivů

Aleš Brandner